

VERBINDING

in nieuwe lay out

We leven als een soort familie, maar zijn geen familie van elkaar

2

Interview met Jos Divendal

Ik kan niet iets bedenken wat ik anders zou willen

3

In gesprek met Dennis Honshorst

Interesse in cursus uitwendige therapieën?

3

Oproep

Nieuwe coördinator voor Voortgezette Opleiding

4

Zevende bewonersconferentie in Bredablick

4

Zorg in gezinsvormen toe aan professionalisering

In een overvolle zaal in Lenteleven (Zeist) bespraken managers, ervaringsdeskundigen, heilpedagogen en sociaaltherapeuten november 2005 de ins en outs van het opvangen van cliënten in kleinschalige gezinsvormen. Naar aanleiding van de werkconferentie brengt het Heilpedagogisch Verbond een 'RAAT'-verslag uit. Zowel inleiders als deelnemers komen aan het woord.

Door Arianne Collee

Voor welke doelgroepen is de gezinsvorm geschikt, hoe werv je medewerkers voor deze woonvormen, op grond van welke criteria en wat is nu eigenlijk de kracht van een gezinsvorm? Deze en nog meer vragen komen aan bod in het boekje dat niet alleen een informatieve functie heeft, maar ook uitgangspunt voor verder beleid met betrekking tot gezinsvormen vormt. Kenmerkend voor de RAAT is de diversiteit aan thema's die wordt aangesneden.

De bijdrage van Gerard Besten, bestuurder van de Bellisgroep, vormt een substantieel onderdeel van het geheel. Hij doet een aanzet tot het formuleren van een inhoudelijk fundament voor gezinsvormen, vanuit de overtuiging dat dit ontbreekt en professionalisering hard nodig is: "Alle zorg in gezinsvormen blijkt gebaseerd op de leefgroepmethodiek, terwijl de setting van een leefgroep echt anders is als die van de gezinsvorm. Gezinsvormen worden door instellingen ten onrechte hetzelfde tegemoet getreden als groepshuizen." De bestuurder wil het beste van twee werelden verenigen door het methodische van het groepswerk en het natuurlijke van een gezin in één concept samen te brengen. Voor zijn concept - dat houvast moet gaan bieden aan medewerkers binnen gezinsvormen en begeleiders - maakt hij gebruik van zijn eigen ervaringen als gezinshuismedewerker, de praktijk en methodische bronnen. Besten stelt dat een betere basis hard nodig is: "Het afbrandrisico voor medewerkers is nu relatief hoog en in de Jeugdhulpverlening blijkt dat er veel scheidingen voorkomen bij gezinshuisouders."

"Ontwikkeling komt op gang wanneer de ene mens met de andere op weg wil gaan, wil ontdekken wat mogelijk is en het leven echt wil delen", aldus Besten. Essentieel in Bestens fundament is dat de ander geaccepteerd wordt in zijn eigen waarde en dat de focus is gericht op wie iemand is en wat zijn mogelijkheden zijn en niet op wat er mankeert of anders zou moeten. "Dat vraagt van medewerkers iets dat niet vanzelfsprekend is in de huidige hulpverleningscultuur, namelijk een direct meeleven: in het hier en nu. Terwijl we er naar neigen om vanuit een bovengeschatte positie te kijken en te handelen.

De kern van het concept voor gezinsvormen is dat mensen in een gezinsvorm het leven delen. Dat gedeelde leven heeft volgens Besten drie lagen: "Op geestelijk, spiritueel niveau probeer je in te leven in de jongere. Wie ben je en wat wil jij in je leven? Op het niveau van het gevoelsleven, leef je mee met de ander. Je bent begaan met zijn leven, met zijn ervaringen, betrokken bij zijn lot. De voornaamste vraag hier is: 'Hoe gaat het met je?' Op het niveau van het dagelijkse leven, doe je dingen samen, ga je op pad, kom je elkaar tegen, help je elkaar. Je wilt interveniëren. Je vraagt je af: 'Wat kan ik voor je doen?'" Besten benadrukt dat dit alles in de praktijk van gezinsvormen natuurlijk al gebeurt, maar niet of weinig bewust en niet gesystematiseerd.

"Een andere houding, vraagt ook om een ander soort professionaliteit" vindt Besten. "Er wordt een groot appel op de persoonlijke mogelijkheden en kwaliteiten van de medewerkers in gezinsvormen gedaan."

Besten geeft nog veel meer 'voorzetten': hij vindt - onder andere - dat begeleiders van gezinsvormen actiever moeten gaan coachen, dat de bedrijfsvoering meer aandacht moet krijgen, dat gezinsvormen zichtbaarder en herkenbaarder moeten worden. Na de RAAT zullen we nog meer van Besten

horen, want hij heeft zich voorgenomen om in 2006 het concept van gezinsverbanden verder uit te werken en in de praktijk te brengen."

Naast Besten komen er verschillende andere mensen aan het woord, waaronder Nellie Engelaer. Ze is behandelcoördinator en g.z. psycholoog in Christophorus. Haar werd gevraagd welke doelgroepen zij vindt passen bij de gezinsvorm: "Ik geloof dat het in eerste instantie een matchingsvraagstuk is", aldus Engelaer. "Wat mij betreft is er geen mens die bij voorbaat buiten de doelgroep voor gezinswoonvormen valt. Het gaat er maar net om wie zich verbonden voelt met die ene mens, die ene zorgvrager." Daarnaast denkt ze dat het tegenwoordig gemakkelijker is om ook 'moeilijkere' doelgroepen op te nemen in een gezinsvorm omdat er steeds meer opvangmogelijkheden komen. "Het hoeft niet meer zo te zijn dat je als medewerker 24 uur zorg moet verlenen." Zelf heeft ze met haar gezin 13 jaar in de Camphillgemeenschap het Maartenshuis op Texel geleefd met volwassen bewoners. Ze vindt de gezinsvorm zeker ook een geschikte mogelijkheid voor volwassenen en ze verwacht dat sommige gedragsmoeilijke kinderen er tevens erg bij gebaat kunnen zijn omdat er continuïteit en nabijheid geboden wordt. Engelaer pleit er voor om per zorgvrager te bekijken of een specifieke gezinsvorm met bepaalde medewerkers geschikt is!"

Jos Divendal, coördinator en inwonend begeleider van de stichting Heimdall die vier projecten onder haar hoede heeft, vertelt over de wijze waarop de werving voor 'zijn' projecten gegaan is: "Twee van de projecten draaien met 'inwonend begeleiders' die we al langer kenden als gastouders voor onze eigen kleinschalige woonvorm, het derde project draait met iemand die op een andere manier op ons pad kwam. Die persoon was op zoek naar een levensvervulling na gedeeltelijk arbeidsongeschikt te zijn geraakt. Toen kregen we een hele zware zorgvraag. Dat is nauwelijks toeval te noemen, zoals die twee vragen elkaar vonden."

Het is Divendals ervaring dat de werving van medewerkers voor gezinsvormen toch vooral 'via-via' moet verlopen. Daarnaast adviseert hij instellingen die medewerkers zoeken, gesprekken met het eigen personeel aan te gaan: "Als mensen niet vanzelf op je pad komen, dan moet je ze aanspreken." Divendal geeft verschillende criteria waar medewerkers aan moeten voldoen. "Maar een van de belangrijkste voorwaarden is dat iemand bereid is om zijn persoonlijke levenssfeer te delen. Want het is die persoonlijke sfeer en het gewone dagelijkse leven van waaruit je werkt."

Paul Willemsen is pleitbezorger voor een grote differentiatie in gezinsvormen. Hij vindt dat de zorgvraag van een kind bepaalt of en welke gezinsvorm voor hem of haar geschikt is: "Niet ieder kind vaart wel bij de 'traditionele' gezinswoonvorm. niet ieder kind op elke leeftijd heeft behoefte aan een

Lees verder op pagina 3:

De kracht van het gewone leven

'We doen het niet omdat het moet, maar omdat we de waarde ervan inzien'

Door Maartje van Huissteden

In een gewone straat, direct aan het centrum van een gewoon Nederlands dorp staat een gewoon herenhuis. Het wijkt slechts af van de andere herenhuizen in diezelfde straat door het houten naambordje aan de gevel: 'Heimdall' staat er op te lezen. De voordeur klemt een beetje wanneer die voor mij open gedaan wordt. 'Kom maar gauw binnen'. In het huis wonen gewone mensen, althans dat willen ze zijn, maar volgens mij krijgt 'gewoon' hier toch wel een bijzonder tintje. Maar oordeel liever zelf aan de hand van dit verhaal. Al sinds 1982 bestaat de kleinschalige woon- en werkvoorziening Heimdall, die plaats biedt aan vijf volwassen mensen met een verstandelijke beperking. Inwonende begeleiders zijn Jos Divendal (55) en zijn vrouw Henny (57).

Wat ging hieraan vooraf, wat waren jullie drijfveren?

Toen Henny en ik elkaar ontmoetten werkte Henny in een reguliere instelling met volwassenen en ik werkte in een tehuis voor ongehuwde moeders, waaraan een kinderdorp was verbonden. Henny had de ervaring dat er een aantal mensen verweesd was, totaal geen contact hadden met de buitenwereld, geen familie hadden. En ik kwam in het kinderdorp tegen dat er kinderen rondliepen waar een vlekje aan was en die daardoor nooit van hun leven in een normale situatie terecht zouden komen. Toen dachten we al: "laten we het zo of gaan we er wat aan doen?" In diezelfde periode speelde ook de Dennendalcrisis. Een groep medewerkers van Dennendal in Den Dolder scheidde zich af van de instelling om met de patiënten kleinschalig samen te gaan wonen. Wij voelden ons niet betrokken bij de manier waarop het conflict werd uitgevochten, maar we voelden ons wel betrokken bij de idee daarachter, namelijk dat ook deze mensen in een gewone omgeving in een gewone situatie zouden moeten kunnen leven. Toen we trouwden in 1972 zeiden we tegen elkaar: "We willen een gezin met kinderen, maar we willen ook meer." We namen contact op met de instelling waar Henny gewerkt had en legden hun voor: "Kunnen wij gastadres worden voor twee van de bewoners, die dat nodig hebben." Toen werden er twee mannen aangewezen en die kwamen voor een weekend in de maand, de feestdagen en de vakantieperiode.

Een jaar daarna verscheen er in de krant een advertentie, waarin stond: "Pleeggezin gevraagd voor een mongooltje", zo zei men dat toen nog. Ondertussen was Henny zwanger van ons eerste kind. Onze reactie op de advertentie leverde aanvankelijk niks op, later kwam er wel respons voor een kindje van vier jaar met gedragsproblemen. De mannen bleven intussen gewoon komen. Ons tweede kindje werd eind 1974 geboren en nog geen jaar daarna kwam er een tweede kindje met een verstandelijke en een lichamelijke beperking bij ons en zij is nu nog bij ons. We hebben die twee kinderen later geadopteerd. Gevoelsmatig horen ze bij ons. Het oudste geadopteerde kind is inmiddels 35 jaar en is gaan samenwonen. Zij werkt op de sociale werkplaats. Daar was ze echt aan toe. In al die tijd dat ons gezin uitgroeide met twee eigen en twee geadopteerde kinderen bleven de mannen in vakanties en weekenden bij ons komen en we kwamen er achter dat ze in aandacht en in de relationele sfeer veel te kort kwamen. Er waren veel personeelswisselingen. Er was duidelijk sprake van institutionalisering. Dus we vroegen ons af: "Kunnen we ze niet naar ons toe halen?" We woonden toen in een eengezinswoning en moesten dus op zoek naar mogelijkheden om groter te kunnen wonen. De woningstichting werkte op dat punt heel goed mee. We konden het huis naast ons erbij huren. En de verbouwingskosten werden door een fonds betaald. De mannen waren volwassen en hadden een uitkering en wij hadden niet zo veel nodig en ik werkte er voor 70 procent bij. Henny nam de thuistaken voor haar rekening. We waren midden twintig, dan kun je zo veel meer.

Toch dachten we er wel over na hoe het zou moeten als ons iets zou overkomen. Dit was onder meer de aanleiding om begin jaren 80 de Stichting Heimdall op te richten.

Welke rol speelt de antroposofie in jullie leven?

De antroposofie leerden we kennen doordat er mensen naar ons toe kwamen met een zorgvraag voor hun toen 18 jarige dochter met een verstandelijke beperking. Deze dochter was vastgelopen door de Dennendalcrisis en ze zochten naar een andere plek en vroegen ons of ze haar zolang bij ons konden onderbrengen. Toen ze een plek gevonden hadden zeiden ze dat die mensen eenzelfde soort leven leidden als wij. Wij waren natuurlijk wel nieuwsgierig hoe dat er dan uit zag en zo ontmoetten we Hiddo Wessels en Fiona Geraets, die net begonnen waren in Huize Christophorus in Bosch en Duin. Hun ideeën kwamen voor een belangrijk deel overeen met die

Jos, Henny en Zoriada Divendal
(foto Heimdall)

van ons. Zo zijn we eigenlijk in aanraking gekomen met de antroposofie. Dat klikte onmiddellijk en verdieping volgde al snel. Later is er vooral veel contact

ontstaan met de Christengemeenschap en zijn we ons daar in gaan verdiepen. In ons dagelijks leven komt dat tot uiting in de structuur van de dag, maar ook op het culturele vlak. Iedere ochtend beginnen we onze dag hier in deze kamer met het lezen van de weekspreek en zingen het ochtendlied. De tafel wordt dan tegen de wand weggeklapt, gordijn ervoor. We steken een kaars aan en hangen de beeltenis aan de wand. Daarna gaan we aan het ontbijt. We delen alle maaltijden samen. 's Morgens bij de koffie wordt er een gedicht gelezen wat bij de tijd van het jaar past of muziek gemaakt. 1 keer per week zingen we vroeg in de avond met elkaar: "het Heimdalkoor". Er komt hier al jaren iemand van buiten met ons meezingen. We volgen de seizoenen met de seizoentafel en vieren de jaarfeesten intensief. Voor onze mensen met beperking zijn al deze handelingen hun kalender en hun klok. Het is hun houvast, trouwens ook voor onszelf.

Hoe staat jullie 'gezin' in de samenleving?

Ja, het is lastig om een woord te vinden voor onze woonvorm. We noemen het tegenwoordig een kleinschalige woonvorm met inwonende begeleiders. Eén van de collega's in een ander project van de Stichting Heimdall legde laatst heel pakkend aan iemand uit: "We leven als een soort familie, maar zijn geen familie van elkaar".

In Arnhem Zuid woonden we begin jaren 80 in een buitenwijk waar veel wisseling was van buurtbewoners. Het sociale contact liet te wensen over. Iedereen was er maar voor even. Hier in Brummen hebben we goed aansluiting gevonden in het dorp. We woonden hier nog maar net twee maanden toen de bedrijfsleider van de groentewinkel van verderop, die enthousiast was over onze woonvorm, ons kwam vragen of we niet iets voor zijn bedrijf wilden betekenen. We wilden het wel proberen, we wilden immers zinvol werk aanbieden aan de volwassen bewoners waar er inmiddels drie van waren. Nu nog, 24 jaar later, doen we werk voor hem bestaand uit het schillen en pitten van aardappelen, schoonmaken en panklaar maken van worteltjes en meer van dit soort klussen. Het beslaat ongeveer één tot drie uur van onze werkdag. Verder werd er voorheen veel geweven, geknoopt, en licht houtwerk, maar dat wordt moeilijker nu de mensen wat ouder worden. Twee van hen zijn nu midden vijftig en de andere mensen die wat jonger zijn (in de dertig) zijn toe aan een andere uitdaging, wat meer naar buiten toe. Daardoor zijn we gaan kijken of er in de dienstensector passend werk te vinden is. Een medewerkster gaat nu een à twee keer per week met een paar mensen in de plaatselijke kerk kerkenbanken afstoffen en het keukentje soppen. Ieder dinsdagochtend is er een soort opendeur-koffieochtend en eens in de maand zijn wij die gaan verzorgen met onze mensen.

Er is in de loop der jaren ook een warme vriendschap ontstaan met de Michaelshoeve.

Toen we hier net kwamen wonen konden onze kinderen met beperking op de school van de Michaelshoeve terecht. De vriendschap was heel waardevol voor ons. Er ontstond een goede uitwisseling van inspiratie over en weer tussen de Michaelshoeve en ons. Door wat wij hier deden zagen ze andere mogelijke woonvormen, daar was natuurlijk deels ook weerstand tegen, zo van: "zo moet het niet, het moet zoals het in de heilpedagogie gebruikelijk is" Er zijn mede door ons geïnspireerd enkele gezinsvormen op het terrein tot stand gekomen.

Hoe is het voor jullie eigen kinderen geweest om op te groeien tussen mensen met een zorgvraag?

Zij wisten natuurlijk in eerste instantie niet beter. Voor hen hoorde het er bij. Toen ze wat ouder werden en ze wat meer van onze steun vroegen, richtten we wel een aparte vakantie met hen in en zorgden we er voor dat er iedere maand een vrij weekend kwam. Natuurlijk is er een periode geweest waarin ze zich er even tegen afgezet hebben, maar het zou eerder ongezond geweest zijn als die er niet was geweest. Onze dochter, Aline, merkte al gauw dat ze haar voormalige huisgenoten mistte toen ze zelfstandig ging wonen. Ze vroeg ze te logeren. En nu woont ze met haar man en hun pasgeboren kindje om de hoek van Heimdall. Daar is zij samen met haar man inwonend begeleider in NieuwHeim. Het is een nieuw project van de Stichting Heimdall voor logeren met plaats voor twee vaste mensen met een zorgvraag. Onze andere dochter wist al heel vroeg dat ze wilde emigreren. Dat heeft ze ook gedaan. Ze woont al 11 jaar in Japan.

Lees verder op pagina 3:

COLUMN

gezin-zijn; werk aan de winkel

Het valt tegenwoordig niet mee om gezin-te-zijn.

Ons huidige kerngezin wordt zeker in de laatste tijd kritisch bekeken. Met de economische functie die verloren ging, kwam ook een einde aan het functionele groot familiaal verband.

Daarna heeft het traditionele gezin (man en vrouw met twee of drie kinderen; de man aan het werk, de vrouw thuis voor de huishouding en de kinderen), plaats gemaakt voor een scala aan gezinsvormen.

We knippen tegenwoordig niet meer met de ogen, wanneer we spreken over een eenouder gezin, een samengesteld gezin, een twee mannen of twee vrouwen gezin, een aanleungezin, een georganiseerd gezin of een weekendgezin.

Binnen de kleine eenheid van het 'tweegeneratiegezin' wordt de emotionele betrokkenheid vaak als inperkend en stagnerend gevoeld.

Toch blijft er naar mijn mening voldoende ruimte voor de gedachte dat het gezin de grootst mogelijk individuele ontplooiing binnen de context van de meest emotionele verbondenheid

kan bieden en daarmee ook hedendaagse mogelijkheden voor professionele zorg.

Binnen mijn opleiding heb ik het nodige gelezen over een Amerikaanse gezinstherapeut, Ivan Boszormenyi-Nagy.¹ Ik heb ook een aantal workshops gevolgd in zijn denk- en werkwijze.

"Om een gezin tot een groei en ontwikkeling bevorderend instituut te maken in plaats van inperkend en stagnerend is het wederzijds in acht nemen van elkaars belangen en het scheppen van betrouwbare relaties van fundamenteel belang. Maar het is een grote opgave voor elk gezin om een faire balans tussen geven en nemen, tussen aanspraak maken op en zich verantwoordelijk voelen voor te vinden. De belangen van nauw op elkaar betrokken personen vallen soms samen, maar zijn heel vaak juist tegengesteld.

Wanneer men niet alleen zijn eigen maar ook de belangen van de ander in het oog houdt en daardoor zorgt voor een evenwicht in de belangen, kan iemand daarmee vertrouwen verdienen."²

Daarmee is fundamenteel werkmateriaal omschreven voor professionele gezinsvormen.

Want, hoe doe je dat in een samengestelde gezinsvorm met mensen met ontwikkelingsstoornissen?

Ook voor hen geldt, dat zij aanspraak mogen maken op en zich verantwoordelijk gaan voelen voor! Uitwerking hiervan is een grote klus voor de komende jaren.

Gezinsvormen binnen de heilpedagogie en sociaaltherapie ontwikkelen betekent werken aan de toekomst, hard werken!

Gerard Besten.

¹ Ivan Boszormenyi-Nagy werd geboren op 19 mei 1920 in Boedapest. Hij werd psychiater en hoogleraar psychiatrie aan de universiteit van Boedapest. In 1950 emigreerde hij naar de Verenigde Staten.

In 1957 werd Nagy directeur van de afdeling gezinspsychiatrie van het Eastern Pennsylvania Psychiatric Institute, Philadelphia. De gezamenlijke zittingen van staf, schizofrene patiënten en hun families waren in de evolutie van zijn denken een keerpunt.

² In het voetspoor van Nagy; D. Schlüter, 1990.

Voor welke mensen acht je deze kleinschalige woonvorm met inwonende begeleiding het meest geschikt?

In principe voor alle mensen met een zorgvraag. Het grote voordeel van deze woonvorm is dat er nauwelijks sprake is van personeelswisseling. In een instelling heb je per dag met minstens twee verschillende begeleiders te maken. Als je maar genoeg verschillende mensen ziet die steeds weer opnieuw het wiel willen uitvinden sluit je je af voor de begeleiders. Je gaat vervolgens een bepaald stramiengedrag vertonen. Er ontstaat een soort van karikatuur. Je moet niet denken dat er in een jaar een relatie is ontstaan. Deze mensen hebben daar soms wel 5 jaar voor nodig. We hadden hier iemand die alleen in instellingen had gewoond. Die kwam met allerlei maniertjes waarvan men zei dat dat bij hem hoorde. Toch kwam daar heel wat anders uit. Hij bleek veel meer te kunnen dan men aanvankelijk dacht. Door stabiliteit in de relationele sfeer kon hij zijn gedrag laten vallen en zichzelf worden. Misschien moet je wel voor die groep mensen met hechtingsstoornis met een redelijke intelligentie, zeg maar vijf van zulke woonvormen aan elkaar koppelen waartussen gerouleerd kan worden zo eens per jaar. Dat is zo ongeveer de periode waarin het met dezelfde mensen wonen voor deze groep mensen problematisch begint te worden. Dan hebben ze toch steeds weer een vertrouwde omgeving, maar komt het niet te dichtbij. Misschien moet het wel heel anders, dat is verkenningsterrein.

Hoe houd je de invloed van de regelgeving beperkt?

Heimdall is inmiddels niet meer het enige project van de Stichting Heimdall. In 1999 volgde de Maartensplaets in Leuvenheim, een kleinschalige zorgboerderij op dezelfde basis als het Heimdallhuis en 2 jaar geleden NieuwHeim. Begin vorig jaar is een huis geopend in een nieuwbouwwijk van Brummen.

Vanuit de stichting Heimdall hebben we wel altijd aansluiting gezocht en gevonden met andere antroposofische initiatieven in onze regio. Dit heeft uiteindelijk geleid tot het opzetten van een samenwerkingsstichting, de Bellisgroep genaamd die zaken als bestuur, regelgeving, personeelsbeleid en andere noodzakelijke beslommeringen voor haar rekening neemt. Zorginhoudelijk kan iedere stichtingspartner zijn eigenheid behouden, want het blijven zelfstandige rechtspersonen, die overigens wel een aantal zaken aan de Bellisgroep hebben overgedragen. Grotere instellingen zouden eigenlijk wat betreft de zorgverlening uiteen moeten vallen in kleinschalige units, waarbij de bestuurlijke functie in samenwerking plaatsvindt.

Uiteraard hebben we wel te maken met regelgeving. Maar wij kunnen bijvoorbeeld de zorgplannen nog steeds vrijwillig doen, omdat we te maken hebben met persoonsgebonden budgetten en dan doe je het gewoon in overleg met de ouders of verwanten. Dat neemt niet weg dat wij wel zorgplannen hebben, maar die voldoen wat ons betreft vooral aan het criterium van dienstbaarheid. Zo'n plan moet niet meer dan twee A4-tjes beslaan. Daarin kun je goed en duidelijk kwijt wat je doet en hoe je het doet. Degene die vorig jaar aan het plan gewerkt heeft, werkt ook dit jaar weer aan het plan, dus er gaat geen tijd verloren aan overdrachten en opnieuw uitzoeken. Uiteraard worden ze elk jaar geactualiseerd, geëvalueerd en van een vervolg voorzien.

Volgens mij zouden we beter zorggericht gaan werken als het erkenningssysteem verdwijnt, want mensen met PGB stellen meer vragen dan mensen die zorg in natura krijgen, want ze willen keuzes kunnen maken. De hele kwaliteitsbewaking zoals die nu is ingericht is een papertijger. Het is niet zo dat we niet aan kwaliteit werken. Dan doen we juist wel, maar dan aan echte kwaliteit. En niet omdat het moet, maar omdat we er de waarde van inzien. ◀

Stichting Heimdall

De stichting Heimdall is de ondersteunende en omhullende basis voor het werk dat binnen de projecten wordt verricht. Deze zorgstichting vindt de inspiratie voor het uitvoeren van het werk in de antroposofie. Om zo goed mogelijk te kunnen functioneren is de stichting Heimdall partner in de Bellisgroep. Dit is een samenwerkingsstichting in Oost-Nederland waarin het bestuur over een aantal instellingen, die streven naar het realiseren van antroposofische zorg, is samengebracht. Het motto daarbij is: "groot in kleinschaligheid". De Bellisgroep wordt gevormd door De Michaelshoeve in Brummen, Overkempe in Olst, De Vijfprong in Vorden, Verdandi in Loenen en Heimdall. Binnen de Bellisgroep kunnen de projecten van de stichting Heimdall ook beschikken over alle vormen van deskundigheid die nodig zijn om een goede kwaliteit van zorg te waarborgen.

Stichting Heimdall Gravestraat 6 6971 AH Brummen
0575 564079 heimdall@heimdall.nl
www.heimdall.nl (bron van dit kader: folder Heimdall)

en verder

Overname Groei in Werk

Per 1 februari 2006 wordt het landelijk werkende arbeidsbemiddelingsbureau Groei in Werk, dat zich richt op de antroposofische en duurzame sector, overgenomen! Martien van der Heide (41) heeft dit bureau zes jaar geleden opgericht. Sindsdien vonden vele werkgevers, waaronder Vrije Scholen, biologische groothandels, antroposofische zorginstellingen, natuurvoedingswinkels, milieuorganisaties en groene uitgeverijen via haar een nieuwe medewerker. Opgvolgster Marije Hennus (34) heeft als P&O manager bij uiteenlopende bedrijven gewerkt en heeft ruime ervaring in Werving en Selectie. Aan werkzoekenden wordt de mogelijkheid geboden een kort coachingstraject te volgen tegen een aantrekkelijke prijs. Het traject is opgezet om werkzoekenden intensief te ondersteunen in de zoektocht naar hun droombaan. Met dit product breidt Groei in Werk per direct haar dienstverlening uit. Vanaf 1 februari zijn de nieuwe contactgegevens van Groei in Werk: Kluiten 11,1674 NM Opperdoes (NH), telefoon (0227) 54 78 12, fax (0227) 54 06 72, mail info@groeinwerk.nl, website www.groeinwerk.nl

Martien van der Heide en Marije Hennus

▲ Oproep

Interesse in een cursus uitwendige therapieën?

In oktober werd de herfstconferentie voor heilpedagogen en sociaaltherapeuten gehouden. Een van de werkgroepen op die conferentie hield zich bezig met de uitwendige therapieën. Daaruit kwam naar voren dat er behoefte is aan professionele scholing op dit gebied. Stichting Plegan is een stichting die in samenwerking met de beroepsvereniging voor antroposofisch verpleegkundigen, opleidingen ontwikkelt en verzorgt op onder andere het gebied van wikkels, kompressen, applicaties en ritmische inwijvingen volgens Wegman/Hauschka. Stichting Plegan wil voor mensen werkzaam in de heilpedagogie en sociaaltherapie een cursus geven, met als thema de uitwendige therapieën afgestemd op de dagelijkse praktijk. Zou een ieder die daar belangstelling voor heeft dit voor 1 maart aan willen geven bij het secretariaat van de stichting, telefoon (0575) 53 08 60, mail info@plegan.nl, website www.plegan.nl Geef tevens aan wat je in je werk doet met uitwendige therapieën of wat je zou willen leren. Geef ook aan hoeveel dagen je aan zo'n cursus zou willen besteden. Namens Plegan opleidingen, Arianne van Kalsbeek, plegan@hetnet.nl

Vervolg pagina 1: **Zorg in gezinsvormen toe aan professionalisering**

persoon die een moeder- of vaderrol op zich neemt." Willemsen is de clustermanager en leidinggevende van Gawan (Stichting Michaelshoeve-Overkempe) die een bijzonder type gezinsvorm heeft ontwikkeld. Gawan bestaat uit twee 2-onder1-kapwoningen. Willemsen woont met zijn vrouw in een huis dat direct naast een huis ligt met 'zorgintensieve' kinderen. In de andere twee woningen wonen twaalf jongens en meisjes van 8 tot 18 jaar. "Ik heb voor de kinderen niet de rol van vader of moeder, maar ben wel de altijd blijvende factor in het geheel. En die vastigheid, dat is de kracht van onze gezinsvorm. De kinderen ervaren niet de 'benauwdheid' van ouders op hun lip, maar wel de veiligheid en vastigheid van een vast persoon. Kinderen met een hechtingproblematiek willen ook helemaal niet die verbinding in een 'gezin' aangaan. Met een combinatie van ruimte én vastigheid plus iemand die structureel betrokken is bij de levensloop van 'bewoners', kunnen verrassende resultaten worden bereikt!"

Rob Gruyters werkzaam bij Christophorus als coördinator gezinsvormen en thuis als medewerker van een gezin waar twee kinderen geplaatst zijn, vertelt over de aanloop en het opstarten van gezinsvormen bij Christophorus. Eén van de knelpunten die Gruyters tegenkomt is de CAO die voor medewerkers van gezinsvormen moet gaan gelden. Hoe moet dat met ziekteverzuim, vakantiedagen en vrije tijd?" Op een aantal van zijn andere vragen heeft hij wel het antwoord gevonden: "Zo blijkt het 'ideale' gezin voor een gezinswoonvorm niet te bestaan." Frans Anken, circuitmanager bij Zonnehuizen Veldheim Stenia en hoeder van het project Gezinsvormen, onderschrijft die mening als hij vertelt over zijn ervaringen: "Ik heb geleerd dat een goede matching en medewerkerskeuze veel aandacht en tijd nodig heeft." Anken vertelt dat vooral gekwetste en gedragsproblematieke kinderen in aanmerking voor een gezinsplek komen, omdat voor kinderen met een meer psychiatrische hulpvraag - en een IQ boven de 80 - de financiering een knelpunt vormt. Het verhaal van Anken laat zien dat er gevarieerd gedacht wordt over de 'beste' gezinsvorm: "Er is binnen de Zonnehuizen voor gekozen om maximaal twee kinderen per gezin te plaatsen om de situatie zo gewoon mogelijk te laten zijn. Als je vier kinderen in een gezin plaatst, creëer je toch al snel een zorgsetting." Het laatste woord over de gezinsvorm is nog niet gesproken. De komende jaren zal duidelijk worden hoe de gezinsvormen zich verder gaan ontwikkelen. ◀

in gesprek met:

Dennis Honshorst

Na een stage bij Tom de Greeuw en Ria de Jong op de Maartensplaets in 2001, woont Dennis Honshorst daar sinds 2002. Het is een kleinschalige zorgboerderij met vier vaste bewoners in Leuvenheim. De Maartensplaets maakt onderdeel uit van de stichting Heimdall die in Brummen (drie) en in Leuvenheim (één), kleinschalige woonprojecten heeft met inwonende begeleiders. Voor Dennis op de Maartensplaets kwam heeft hij vanaf zijn vroege kindertijd op 'de Michaelshoeve' (in Brummen) gewoond. Dennis is nu 23 jaar oud. Hij werkt ook alle dagen op de boerderij. Ria en Tom zijn de inwonende begeleiders op de Maartensplaets.

Door Bram van der Hoek

Hoe was het om op de Maartensplaets te komen wonen?

De Maartensplaets is een gewoon woonhuis, dat is anders dan een instelling. Ik vind dit fijner. Voor ik hier kwam wonen heb ik stage gelopen bij Tom en Ria die me begeleiden. Ik moest wennen aan het werken op de boerderij, kwam ook nog wel eens te laat. Inmiddels werk ik er alle dagen en daar houd ik van. Het liefste ben ik aan aan het houtzagen, dat doe ik vooral 's winters. Daarnaast voer ik de dieren en doe heel veel ander boerderij werk.

(foto Heimdall)

Vertel nog eens wat meer over hoe je woont en wat je doet?

Ik heb hier een fijne kamer in het woonhuis met mijn eigen spullen. 's Avonds en in de middagrust zit ik daar graag naar mijn muziek te luisteren, soms krijg ik theevisite. Eten doe ik samen met de andere bewoners, ik help Tom elke dag met koken. Ook help ik met de afwas. Eens in de maand hebben we een culturele avond, ik ben dan voorzitter van de commissie die dat organiseert en ik open de avond en sluit hem ook af. Op zo'n avond zingen we allerlei liederen, die we met Kerstmis aan andere mensen laten horen, bijvoorbeeld de buurman.

Wat voor dingen doe je graag naast het werken op de boerderij en ken je veel mensen in de buurt?

Ik ga naar sport, naar de scouting, ook naar schilderen en maak graag uitstapjes naar vlooienmarkten. Ik ga ook wel eens uit eten en naar de film, of maak graag fietstochtjes in de omgeving, dan ga ik ook vaak op bezoek bij mensen. Sinds ik op de Maartensplaets woon heb ik veel mensen leren kennen, die vinden het gezellig wanneer ik langskom en dat vind ik ook.

Hoe vind je het om op een boerderij te wonen, in plaats van bijvoorbeeld in de stad?

Dat vind ik 'hartstikke gaaf'. Ik werk graag buiten omdat ik ook van de natuur houd. De stad vind ik wel leuk om in te shoppen, maar ik wil er niet altijd wonen.

Vertel eens over je stage in Rheden en missen ze je dan niet op de Maartensplaets?

Sinds 2001 werk ik in februari en maart, op dinsdag en donderdagmorgen, in de Rhedense schaapskooi. Ik voer de schapen, ik strooi de kooi op en doe hooi in de ruiven. Er worden in die periode wel honderd lammeren geboren. Het is inmiddels geen stage meer maar vast werk, wel als een hobby. Ik denk wel dat ze me dan missen aangezien ik een superknecht ben.

Hoe zie je de toekomst. Zijn er dingen die je graag anders zou willen?

Ik ben over alles tevreden, ik kan niet iets bedenken wat ik anders zou willen.

▲ Nieuwe coördinator voor Voortgezette Opleiding

Zoals de trouwe lezers van de Verbinding wellicht weten, werd er een opvolger gezocht voor Jan Vervoort, die de Voortgezette Opleiding coördineerde. Hij kon deze taak om gezondheidsredenen niet meer vervullen. Deze opvolger is nu gevonden.

Ik ben Manfred Flessner. Ik ben 38 jaar geleden geboren in het noorden van Duitsland. Sinds 1993 ben ik werkzaam binnen de heilpedagogie en sociaaltherapie. Het vak heb ik geleerd in Christophorus, waar ik eerst de basisopleiding heb gevolgd. Van '97 tot '99 heb ik samen met mijn vrouw in Frankrijk gewerkt in de sociaaltherapie (Camphill "Le Beal"); wij leidden daar een huis en ik was mede werkleider op de boerderij. In Frankrijk werd ook onze oudste zoon geboren. In 1999 zijn wij teruggekeerd naar Nederland en sindsdien ben ik werkzaam als huisverantwoordelijke in Christophorus. Sinds kort ben ik ook bij de applicatieopleiding betrokken als docent voor de antroposofische zorgmethodiek. Van de Voortgezette Opleiding heb ik zelf mogen genieten: deze heb ik afgesloten met de vorige lichting in 2004. Ik vind het een eer deze taak op me te mogen nemen en ben vanuit mijn eigen ervaring met deze opleiding zeer gemotiveerd, om aan de verdere voortgang van de VO een bijdrage te kunnen leveren. In mijn beleving is deze opleiding een bron van inspiratie die onbenut potentiaal zichtbaar kan maken en dingen in beweging kan brengen. Ik verheug mij erop om in de komende jaren veel enthousiaste deelnemers te kunnen begroeten.

(foto Ageeth Koning)

▲ Zevende bewonersconferentie van 5 t/m 8 juni in Breidablick

Door Geert-Jan Meijer (bewonersconferentie voorbereidingsgroep)

In 2004 heeft de zesde bewonersconferentie in België plaats gevonden. De zevende bewonersconferentie is reeds in aantocht: een kort relaas.

Direct na afloop van de laatste conferentie zijn de leden van de voorbereidingsgroep bij elkaar gekomen. We hebben teruggekeken op de conferentie en de afspraak gemaakt om de conferentie van 2006 te gaan voorbereiden. De bewonersconferentie vindt eens in de twee jaar plaats.

De voorbereidingsgroep bestaat uit ongeveer 20 enthousiaste mensen. Met behulp van het stappenboek werken we aan de voorbereidingen. Allereerst kijken we naar het idee, het thema van de conferentie. Wij zien in de thema's van de laatste conferentie een lijn. In onze zoektocht naar een nieuw thema proberen we aan te sluiten aan die lijn. Uit het hoofdthema worden subthema's samengesteld. De omschrijvingen daarvan worden op papier gezet en in het aanmeldingsformulier opgenomen. Dit alles ter ondersteuning voor de toekomstige deelnemers zodat ze hun keuzes kunnen maken.

Aan de conferentie van 2006 kunnen 150 mensen deelnemen, inclusief de begeleiders.

De voorbereidingen starten ruim 1,5 jaar van tevoren.

In het begin komt de voorbereidingsgroep vanuit heel Nederland en België eens in de 8 à 9 weken bij elkaar, in Zeist, in de grote vergaderzaal van Veldheim. Naarmate de conferentie dichterbij komt is dat wat vaker, ongeveer eens in de 6 à 4 weken.

Dit jaar vindt de conferentie plaats op Breidablick. Omdat in Breidablick de Pinkstervakantie t/m woensdag is hebben we besloten om de bewonersconferentie op Tweede Pinksterdag te beginnen, van 5 juni 2006 t/m 8 juni 2006. De aanmeldingsformulieren zijn klaar en kunnen elk moment bij de diverse instellingen binnen komen.

Wij hopen weer, net als in de afgelopen keren, op een enthousiaste groep deelnemers.

▲ Persbericht

Conferentie Waarden, Deugden en Ruimte voor Ontwikkeling

Wat kan de burger zelf doen aan de herontdekking van authentieke deugden?

Onder deze titel organiseert de Antroposofische Vereniging in Nederland (AViN) een landelijke conferentie als bijdrage aan het nationale waarden- en normendebat. Sprekers op de conferentie zijn prof. dr. Johan Wempe, directeur van de stichting Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO), prof. dr. Cees Zwart, emeritus hoogleraar sociale pedagogiek, mr. Dirk-Jan de Geer, oud-rechter en bestuurder van de Stichting voor Geschillenbeslechting, en mev. Mariëtte Christophe, commissaris van politie korps Amsterdam Amstelland en docent aan de Politie Academie (portefeuille Innovatie). De conferentie vindt plaats op zaterdag 25 maart 2006 a.s. in de congreszaal van het Geert Groote College in Amsterdam.

"Waarden, deugden en ruimte voor ontwikkeling" is een vervolg op de conferentie "Naar nieuwe maatschappelijke verhoudingen" (2002) die in het teken stond van het zoeken naar betere en meer directe democratische verhoudingen tussen kiezers en gekozenen.

In de komende conferentie wordt vooral onderzocht hoe in een democratische rechtsstaat de burgers zelf vorm en inhoud kunnen geven aan hun eigen verantwoordelijkheid, niet door zich waarden en normen van bovenaf te laten opleggen, maar door authentieke deugden te ankeren in hun sociale en individuele leven. Of, om in de terminologie van een recent rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) te blijven, waarden te zien als een "verruiming van de gedragsmogelijkheden, normen als een beperking".

Naast de plenaire lezingen telt de conferentie circa 25 themagroepen.

De conferentie is een initiatief van de Sectie voor Sociale Wetenschappen onder voorzitterschap van drs. R. Dunselman, tevens voorzitter van de Antroposofische Vereniging. De organisatie is in handen van Willemjan Güthschmidt.

Volledige programma en aanmelden: www.antroposofie.nl, of via secretariaat AViN telefoon (030) 691 82 16. Nadere informatie Willemjan Güthschmidt (0228 318 238).

vacature

Zoekt per direct een
Teamleider M/V
(huisverantwoordelijke) 36 uren per week (100%)

Als teamleider bent u meewerkend leidinggevende van een van onze woonhuizen. Daarom spreken wij binnen onze organisatie van huisverantwoordelijke. Er wordt door de huisverantwoordelijke leiding gegeven aan ongeveer 12 medewerkers (8 fte). U stuurt werkprocessen aan, coacht en ondersteunt de groepsleiders a, b en aspirant/leerling groepsleiders. Tevens bent u verantwoordelijk voor het uitvoeren van het personeelsbeleid. Vervolgens bewaakt u het budget van het huis. Ook verzorgt u de contacten met ouders en wettelijke vertegenwoordigers van bewoners. Cultuur speelt een belangrijke rol binnen Christophorus en er wordt van u verwacht dat u hier ondersteuning biedt.

Functie-eisen:

Diploma Z-verpleegkunde en/of Heilpedagogie, SPH of vergelijkbare opleiding; Ervaring in een soortgelijke functie: Minimaal 2 jaar ervaring met groepswerk in de VGZ-sector/heilpedagogie; Aantoonbare leidinggevende capaciteiten en sociale vaardigheden; Openstaan voor en geïnteresseerd zijn in de antroposofische levensvisie

Wij bieden:

Een contract voor één jaar met uitzicht op vast; Salariëring en arbeidsvoorwaarden conform CAO-gehandicaptenzorg; Salaris-indeling FWG 45 met een maximum van € 2.508,-; Secundaire arbeidsvoorwaarden: o.a. kinderopvangregeling, fietsprivéregeling

Inlichtingen over de functie kunt u krijgen bij Roderic Gradenwitz, manager wonen, tel 06-20155015 of via Marieke van Stempvoort, secretaresse P&O tel 030-6935222, of bezoek onze website: www.christophorus.nl De schriftelijke sollicitatie kunt u richten aan Stichting Christophorus, afdeling P&O, Duinweg 35, 3735 LC Bosch en Duin, of via email: m.vanstempvoort@christophorus.nl

studie-/opendagen

- **AAMR model "mensen met verstandelijke beperkingen"**, 23 februari en 2 maart in Utrecht. Locatie nog niet bekend. NGBZ cursus met als doel inzicht in uitgangspunten en praktische toepassingen van het AAMR model. Informatie en aanmelding NGBZ, telefoon (030) 230 65 90, info@ngbz.nl

- **Gestaltwandlung und Biographie, leibliche und seelische Krankheiten im Lebenslauf**, 1 tot en met 5 maart in OlmenEs te Appelscha. Internationale bijeenkomst van artsen in de heilpedagogie en sociaaltherapie. Informatie bij Martin Niemeijer, mhn@planet.nl, aanmelding bij Konferenz für Heilpädagogik und Sozialtherapie, Ruchti-Weg 9, CH-4143 Dornach, fax +41 (61) 701 84 85, khs@khsdornach.org

- **Verstaanbaar maken**, 10 maart, 24 maart en 7 april bij NIZW te Utrecht. Een trainersopleiding over communicatie met zeer ernstig (meervoudig) verstandelijk gehandicapte mensen. Informatie NIZW Cursusbureau, telefoon (030) 230 64 55 of via cursus@nizw.nl, www.ngbz.nl

- **Waarden, Deugden en Ruimte voor Ontwikkeling**, 25 maart in de Congreszaal Geert Groote college te Amsterdam. Een initiatief van leden van de Antroposofische Vereniging in Nederland. Aanmelding AViN, telefoon (030) 691 82 16

- **CHIROPONETIEK cursus voor therapeuten, ouders & artsen**, de week na Pasen 2006 in Instituut Breidablick, Bamestraweg 2, 1462 VN, Middenbeemster (N-H). Chirofonetiek is een therapievorm die vanuit de antroposofie is ontwikkeld. Bij deze therapie worden de kwaliteiten van de klanken van het alfabet in speciale vormen op de rug gemaakt, waarbij de betreffende klanken door de therapeut gesproken worden. Chirofonetiek wordt o.a. gebruikt bij autisme, hersenbeschadigingen, chromosomenafwijkingen, opvoedings- en ontwikkelingsproblemen en organische aandoeningen. Inlichtingen Conny Riezebos, telefoon (035) 683 21 65 of Greetje Hovius, telefoon (020) 612 65 92

11e jaargang, nummer 96, februari 2006

De Verbinding, maandblad voor heilpedagogie en sociaaltherapie, wordt uitgegeven door het Heilpedagogisch Verbond en verschijnt 11x per jaar. De samenstellers behouden zich het recht voor ingezonden mededelingen te redigeren.

Inleveren kopij voor volgende Verbinding vóór 16 februari 2006
Verschijningsdatum volgende Verbinding 3 maart 2006

Samenstelling: Bernard Heldt en Ageeth Koning
Eindredactie: Ageeth Koning, e-mail: verbinding@heilpedagogie.nl
Hoofdredacteur: Bernard Heldt
Ontwerp Productie: Buro Laga, Arnhem
Cartoon: Roel Groeneveld
Redactieadres:
Secretariaat Heilpedagogisch Verbond Postbus 560 3700 AN Zeist
Telefoon (030) 694 55 40 Fax (030) 694 55 90
E-mail verbinding@heilpedagogie.nl
Website www.heilpedagogie.nl